IL-MALTI

QARI LI TOHROĠ *IL-GHAQDA TAL-KITTIEBA TAL-MALTI*

DIĊEMBRU 1949

Iċ-Ċerimonja tal-Presentazzjoni tal-Medalja "Ġużè Muscat Azzopardi"

BHALMA konna ħabbarna fl-aħħar ħarġa ta' "Il-Malti", din is-sena bħala rebbieħ tal-Premju "Ġużè Muscat Azzopardi", b'deċiżjoni tal-Ġurija maħtura għall-għoti ta' dan il-Premju, intgħażel il-Kav. it-Tabib Ġużè Galea, M.B.E., M.D., D.P.H., President tal-"Għaqda" u d-data tal-presentazzjoni ta' dan il-Premju ġiet iffissata għall-14 ta' Novembru, id-data tat-Twaqqif tal-"Għaqda".

Għalhekk iċ-ċerimonja tal-presentazzjoni tal-Medalja "Ġużè Muscat Azzopardi" lit-Tabib Galea saret bħas-soltu fil-Librerija ta' l-Università Rjali ta' Malta nhar it-Tnejn, l-14 ta' Novembru.

Kien hemm għal din iċ-ċerimonja l-Eċċellenza Tiegħu l-Gvernatur il-ġdid u Kanċellier ta' l-Università, Sir Gerald Creasy u s-Sinjura tiegħu Lady Creasy, l-Eċċellenza Tiegħu l-Arċisqof Metropolitan Monsinjur Gonzi, l-Onorevoli Prim Ministru, it-Tabib P. Boffa, is-Sinjura H. Galea, is-sinjura tat-Tabib Ġużè Galea, il-Presidenti Onorarji, il-Mons. Dun Pawl Galea u l-Professur Ġ. Aquilina u Mons. Dun Karm Psaila, l-Imħallef Montanaro, u xi Rappreżentanti tad-Dipartimenti ta' l-Edukazzjoni, fosthom is-Sur J.P. Vassallo, Assistent Direttur ta' l-Edukazzjoni, xi Kapijiet tad-Dipartimenti, Rappreżentanti tal-Kleru, tal-Professjonisti, u tal-Partiti Politiċi, Impjegati għoljin, Membri Akkademiċi tal-"Għaqda", Professuri ta' l-Università, u bosta ħbieb tat-Tabib Galea.

Il-"Għaqda", li sa mill-bidu kienet maħtura, skond ix-xewqa tal-Fondatur, biex torganizza u tmexxi din iċ-ċerimonja, indaħlet din is-sena wkoll għal din il-biċċa xogħol u ħadmet bħas-soltu biex din iċ-ċerimonja tal-Għoti tal-Medalja "Ġużè Muscat Azzopardi" tirnexxi, kif tassew irnexxiet minn kull naħa, għalkemm il-ġurnata kienet ta' nhar ta' xogħol u bosta nies li xta-

qu jiġu minħabba x-xogħol tal-professjoni tagħhom jew tas-servizz tagħhom ma setgħux jieħdu sehem bid-dehra tagħhom mal-mistednin l-oħra.

Din kienet it-tielet okkażjoni li fiha l-"Għaqda" mal-presentazzjoni tal-Premju kellha wkoll l-opportunità li tagħti xhieda tas-siwi tal-ħidma tagħha li minnha, tista' tgħid, tnissel il-Premju li fl-istess ħin ifakkar fi bniedem li wara ħajja ta' ħidma letterarja kellu jagħlaq il-karriera tiegħu bħala Kittieb tal-Malti fi ħdan il-"Għaqda" mwielda taħt il-ħarsien tiegħu u li tagħha kien l-ewwel President. Id-data taċ-ċerimonja, kif ġiet issa iffissata, skond ix-xewqa tal-Fondatur imwettqa mill-Ġurija, tfakkar id-data tat-twaqqf tal-"Għaqda", bħala data l-aktar għażiża għal din ix-Xirka u bħala tifkira xierqa ta' isem l-ewwel President tagħha, li b'ismu wkoll twaqqaf minn ibnu, is-Sur Gino, il-Premju ta' Medalja tad-Deheb lil dak il-bniedem li skond il-fehma tal-Ġurija jkun iddistingwa ruħu fil-ħidma għall-progress tal-Malti.

L-ewwel ma fetaħ iċ-ċerimonja kien il-Viċi-Kanċellier u Rettur ta' l-Università, il-Prof. Manchè, li fisser il-għaxqa tiegħu li din iċ-ċerimonja kienet qiegħda ssir għat-tielet darba ġewwa l-Università—iċ-ċentru tal-Għerf—kif tassew kien jixraq, u, wara li feraħ bil-"Għaqda" li bl-akbar ġieh tagħha f'dik l-okkażjoni għalqet id-disgħa u għoxrin sena ta' ħajja ta' rebħ u riżq, semma u ttama li mal-Kattedra tal-Letteratura Maltija titwaqqaf minn xi Fondatur ġeneruż Kattedra ta' l-Istorja ta' Malta. Warajh tkellem il-Viċi-President tal-Għaqda, is-Sur A. Cremona, li tħaddet fuq il-ħidma tat-Tabib Galea għall-Malti sa minn meta kien student u x-xogħol li ħadem bil-pinna tiegħu, jiġifieri bin-novelli u romanzi tiegħu, li bihom mela ċertu vojt li kellna fil-letteratura Maltija. Wara, l-istess Viċi-President tal-"Għaqda" stieden lill-Gvernatur biex jekk jogħġbu jippresenta l-Medalja "Ġużè Muscat Azzopardi" lit-Tabib Galea, rebbieħ tal-Premju. Il-Gvernatur, fid-diskors tiegħu, qabel ma ippresenta l-Medalja, semma li hija ħaġa wisq xierqa illi ċ-ċerimonja tal-presentazzjoni tal-Medalja "Ġużè Muscat Azzopardi" saret fl-anniversarju tat-twaqqif tal-"Għaqda" tal-Kittieba tal-Malti u li huwa ta ġieh għalih li jippresenta dan il-premju lil kittieb hekk magħruf. Fl-aħħar għalaq id-diskors tiegħu billi feraħ lit-Tabib Galea.

Wara li tkellem, il-Gvernatur hemeż il-medalja fuq sider it-Tabib Galea.

Is-Sur Ivo Muscat Azzopardi, Segretarju tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti", f'isem ħuh Gino, Fondatur tal-premju, li hu msiefer, tkellem u semma r-raġunijiet li għalihom iċ-ċerimonja tal-presentazzjoni tal-Medalja saret fl-14 ta' Novembru, data li tfakkar it-twaqqif tal-"Għaqda" fl-1920, flok fl-4 ta' Awissu, kif kienet stabbilita u ssir dari. Hu fisser li l-premju din is-sena ingħata lit-Tabib Galea, u li dan ma għandux jitqies bħala kittieb imsemmi għan-novelli u romanzi popolari biss, iżda aktarx bħala bniedem li bis-*savoir faire* tiegħu kellu l-ħila jżomm l-Ilsien Malti ħaj u wieqaf ukoll qalb l-akbar twegħir ta' żminijiet politiċi li kienu nibtu wara l-Ewwel u t-Tieni Gwerra l-Kbira. Is-Sur Ivo Muscat Azzopardi għalaq id-diskors tiegħu billi feraħ personalment lit-Tabib Galea f'isem ħuh Gino kif ukoll f'isem il-familja Muscat Azzopardi.

It-Tabib Galea fit-tweġiba li għamel għad-diskorsi li saru fisser u qal li hu ħassu mistagħġeb u fl-istess ħin mimli bih innifsu għall-ġieh li lilu ingħata. Mistagħġeb il-għaliex hu jidhirlu li kien hemm nies oħra li kien jistħoqqlilhom il-premju, premju li skond il-fehma tiegħu għandu valur sentimentali u morali. It-Tabib Galea fisser il-qima tiegħu lejn il-Fondatur tal-"Għaqda", il-mejjet Kav. Ġużè Muscat Azzopardi, u żied qal illi l-għoti tal-premju ma għandux jitqies bħala l-aħħar premju għall-karriera letterarja iżda aktarx bħala mezz ta' inkoraġġiment fil-kamp letterarju tal-Lsien Malti.

Hawn taħt sejrin inġibu d-diskorsi kollha li saru f'din iċ-ċerimonja bħala tifkira ta' dak kollu li sar fiha u dokument għażiż ta' din l-okkażjoni li fiha l-"Għaqda" ħadet sehem kbir għall-ġieh tal-Lsien Malti, u għall-ġieh tal-Kittieba Maltin, Studjużi u Ħaddiema tal-Malti.

Traduzzjoni mill-Ingliż.

Diskors tal-Viċi-Kanċellier u Rettur Manjifiku ta' l-Università, il-Prof. J.A. MANCHE', B.Sc., M.D.

Minn mindu ħadt il-karika ta' Viċi-Kanċellier ta' l-Università Rjali ta' Malta din hija l-ewwel darba li jien kelli l-pjaċir li nilqa' f'dan il-post qadim tal-għerf u tat-tagħlim il-membri u l-mistednin tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti". Iżda hija t-tie-

let darba li din il-"Għaqda", li tagħraf f'din l-Università l-ogħla ċentru kulturali f'dawn il-Gżejjer minn tliet mija u ħamsin sena 'l hawn, għażlet dan il-post bħala l-aktar xieraq sabiex fih tagħmel iċ-ċerimonja tal-presentazzjoni tal-Medalja "Ġużè Muscat Azzopardi".

Jien inqis ruħi bħala persuna b'mod speċjali privileġġata li ġejt mitlub biex niftaħ din iċ-ċerimonja l-lum fejn il-persuna li sa tirċievi dan il-Premju li tassew jistħoqqlu huwa sieħbi u ħabibi l-Kavalier it-Tabib Ġużè Galea, President tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti". Fuq l-imħabba tiegħu għal ilsien art twelidu, fuq il-ħidma tiegħu bla hedu sabiex jara lil dan l-ilsien jitwaqqaf u jitwettaq bħala lsien nazzjonali ta' poplu libru, fuq il-merti letterarji tiegħu bħala kittieb tal-Malti, intom tisimgħu minn għand oħrajn li minn hawn u ftit ieħor ikellmukom warajja.

Jien biss nixtieq ingħid illi l-Università Rjali ta' Malta, li għandha hekk għal qalbha l-qawmien ta' l-istudju tal-Malti, għandha għalfejn tassew tħossha minfuħa biha nfisha tara lil wieħed minn uliedha li stħoqqu dan il-ġieħ.

Jiena ma nistax f'din l-okkażjoni hekk xierqa ma nfissirx il-għożża u l-għaxqa tiegħi għas-Sur Gino Muscat Azzopardi—il-Fondatur tal-Medalja Ġużè Muscat Azzopardi—għall-ġid li għamel 'l-Ilsien Malti. Mhux biss b'imħabba ta' iben—ta' min jitgħaxxaq biha—huwa għaraf ifakkar għal dejjem isem missieru—wieħed minn ta' l-ewwel li ħadmu għall-qawmien tal-Malti f'dawn il-Gżejjer—mhux biss huwa wera l-ġenerożità u l-qalb tiegħu meta huwa waqqaf premju hekk sabiħ għal ħaġa hekk għażiża u daqshekk ieħor sabiħa, iżda, u din għalija hija l-iktar ħaġa importanti, huwa wera wkoll lil dawk, li lilhom il-Provvidenza t'Alla l-Imbierek għoġobha tagħti f'idejhom il-għana ta' dawn il-Gżejjer, kif dawn jistgħu jiksbu l-gratitudini għal dejjem tal-pajżani tagħhom billi jinqdew b'dawn il-mezzi għal skopijiet kbar, filantropiċi, kulturali u patrijottiċi.

Il-lum, l-14 il-jum ta' Novembru 1949 il-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" tagħlaq disgħa u għoxrin sena mindu din twaqqfet. Din il-"Għaqda" fiż-żmien qasir ta' tletin sena tat lill-Ilsien Malti Ortografija Maltija soda mwaqqfa fuq sisien xjentifiċi flok dik l-oħra iktarx miktuba dak iż-żmien fuq il-widna jew fonetikament bla ebda prinċipji sħaħ. Hija ħadmet sħiħ u rnexxielha tagħti lill-Ilsien Malti l-istat tal-Lsien Nazzjonali tal-Poplu Mal-

ti. u l-membri tagħha tħabtu u ħadmu mhux ftit biex jagħtu lill-Ilsien Malti letteratura tajba u jagħnuha, u li minnha tista' tgħid sa tletin sena ilu ma kellna xejn li wieħed seta' jiftaħar biha.

Meta ngħid illi l-Letteratura Maltija ma kenitx teżisti qabel ma twaqqfet il-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti", jiena ma rridx infisser illi qabel ma kienx hawn kittieba. Kittieba kien hemm u xi wħud minnhom għamlu isem sabiħ bħala kittieba, iżda dawna kitbu b'ilsien barrani l-għaliex kien jidhrilhom illi lsien pajjiżhom ma kienx jixraq li wieħed jikteb bih. Jien nixtieq nagħti l-ferħ tiegħi lill-"Għaqda" fil-waqt ukoll li nixtiqilha ħajja twila għaż-żmien li ġej f'għeluq iċ-disgħa u għoxrin sena ta' għomorha.

Din l-Università għandha Kattedra tal-Letteratura Maltija u tħossha ferħana biha. Jien jidhirli, madankollu, u l-fehma tiegħi hija qawwija fuq hekk, illi Kattedra oħra li għandha x'taqsam fil-qrib ma' dik tal-Letteratura Maltija tinħtieġ għall-aħħar fl-Università; u din hija Kattedra ta' l-Istorja Maltija. Jien jidhirli li waħda ma tkunx sħiħa mingħajr l-oħra.

Jien, għalhekk, nagħmel sejħa lill-Membri tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti", jew lil kull patrijott ieħor Malti illi l-Providenza ipprovdietu bil-mezzi meħtieġa jew forsi saħansitra lill-istess Meċenate illi waqqaf il-Medalja "Ġużè Muscat Azzopardi" sabiex dan joħloq xi fondi għat-twaqqif ta' kattedra ta' l-Istorja Maltija fl-Università tagħna. L-Università, jiena żgur, hija lesta biex, ma' dawk li għandha, iżżid ukoll din il-Kattedra u ssemmiha bl-isem tal-Fondatur.

Jien nagħlaq dawn l-erba' kelmiet billi nifraħ minn qiegħ qalbi lil ħabibi u sieħbi l-Kav. it-Tabib Ġużè Galea għall-ġieh li lilu sa jingħata l-lum u billi nixtieq lill-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" ħafna u ħafna snin ta' ħajja.

Diskors tas-Sur A. CREMONA, Viċi-President tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti".

Huwa ta' ġieh kbir u xejn inqas ta' għaxqa kbira għalija li l-lum kelli x-xorti bħala Viċi President tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" nieħu sehem u nitkellem f'din iċ-ċerimonja tal-Għoti tal-"Premju Ġużè Muscat Azzopardi" lill-Kav. Tabib Ġużè Galea.

Din hija t-tielet darba li s'issa ngħata dan il-Premju imwaqqaf mis-Sur Gino Muscat Azzopardi, kittieb magħruf tal-Malti u bin l-ewwel President tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti". Skond ix-xewqa tal-Fondatur tal-Premju (li l-lum jidher floku ħuh, is-Sur Ivo Muscat Azzopardi, Segretarju tal-"Għaqda"), id-data taċ-ċerimonja tal-Għoti tal-Premju tbiddlet u flok fl-4 ta' Awissu ġiet iffissata għal-lum l-14 ta' Novembru, il-ġurnata li fiha disgħa u għoxrin sena ilu twaqqfet il-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti".

It-Tabib Ġużè Galea, fil-kamp letterarju tal-Lsien Malti huwa l-iktar magħruf bħala wieħed mill-aqwa kittieba ta' proża Maltija u bħala wieħed li f'dawn l-aħħar għoxrin sena ħadem bi sħiħ u bla hedu għall-progress tal-Lsien Malti.

Minn mindu l-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" bdiet tmidd l-ewwel passi lejn it-triq tar-Rinaxximent letterarju Malti, jew aħjar ukoll minn mindu l-Malti ntrafa' mill-għajb ta' lsien bla ebda letteratura li tagħżlu bħala lsien letterarju, isem Galea beda jissemma fost l-ewlenin li bix-xogħlijiet tiegħu letterarji kien beda jimla ċertu vojt li kellna fil-kitba letterarja Maltija ta' stejjar jew novelli, dak l-vojt li jixbah lil dak tal-letteratura Taljana fis-Seklu Sbatax u Tmintax u li kien imtela bir-rivoluzzjoni romantika fil-bidu tas-Seklu Għoxrin.

Fil-pinna ta' Galea l-proża narrativa, minn sensiela ta' novelli jew stejjer, dlonk kibret u tferrxet fuq qasam wisq iżjed wiesa'—f'dak ta' kitba ta' rakkonti u ta' romanzi li l-lum għandhom il-valur li jagħżluhom minn dik il-kitba dgħajfa u fqajra li konna soltu naqraw (u li jisgħobbina ngħidu li għadna xi ftit naraw fl-idejn) mill-pinna ta' nies dilettanti li għall-ħsieb ta' qligħ kienu għarrqu dak id-daqsxejn ta' xogħol tajjeb li kellna mill-pinna ta' Gio-Anton Vassalli, Klement Mifsud Bonnici, Annibale Preca, Pawlu Bellanti, Don Anton Vella, Fonzu Marija Galea u Napuljun Tagliaferro.

F'Ġużè Galea l-proża narrativa Maltija wriet bixra romantika qawwija b'nisġa mżewqa u fantastika, ukoll meta l-fond huwa storiku, b'xeħta ta' suġġett romanzesk fl-istil u fil-frażjoloġija li tagħżilha minn dik tal-proża vernakolari sempliċi u ċajtiera (għalkemm daqshekk ieħor artistika) ta' Sir Temi Zammit.

Għalkemm Ġużè Galea ma nistgħux ingħidu li kien minn ta' l-ewwel li għammar u żejjen il-kitba Maltija bi proża tajba ta'

novelli u romanzi, nistgħu ngħidu iżda li bix-xogħlijiet tiegħu żied u mela, kif diġà semmejt,, ċertu vojt li kien fadlilna nimlew fil-proża narrativa Maltija. Miegħu, u tista' tgħid warajh ukoli, feġġew oħrajn sħabu, bħala studenti universitarji, kif ukoll dan l-aħħar, kittieba oħra żgħażagħ, li twieldu u trabbew mal-moviment Malti tal-lum, li fihom naraw ix-xejra ta' kitba narrativa tajba li tagħha Ġużè Galea huwa minn ta' quddiem bit-torċa f'idu.

Ġużè Galea, wild raħal li minnu tnisslet l-akbar figura talletteratura Maltija, li kien Ġużè Muscat Azzopardi, ma satax max-xeħta letterarja ta' moħħu ma jkollux f'ilsienu sa minn tweldu u torbitu l-ħlewwa tal-frażi Maltija li biha naraw imżiegħda l-proża tiegħu.

Minn mindu fl-1926, meta kien għadu student tal-mediċina, sewwa sew sena wara li twaqqaf "Il-Malti", l-organu tal-"Għaqda", kien rebaħ l-ewwel premju f'konkors ta' novelli mniedi mill-"Għaqda", Ġużè Galea baqa' jħaddem il-proża Maltija bilpinna tiegħu għalliela li tat frott hekk kbir fil-kotra u fis-sbuħija li ismu kien beda jingħażel minn oħrajn bħala kittieb u ħaddiem għall-progress tal-Malti, hekk li wara Mons. Psaila, suċċessur ta' Ġużè Muscat Azzopardi, l-ewwel President tal-"Għaqda", huwa nħatar bħala President tal-"Għaqda" u Direttur ta' "Il-Malti".

Il-ħidma ta' Ġużè Galea għall-Malti għandna nħarsu lejha iktar minn banda waħda. Meta l-ewwelnett inħarsu lejha, għal dik li hi ħidma f'Ilsien Malti, u nħarsu lejha b'dawk l-għajnejn prattiċi li jafu jagħżlu bejn ħidma u oħra, bejn mertu u ieħor: irrid ingħid bejn mertu xjentifiku, lingwistiku u mertu letterarju, li fil-kamp tal-progress Malti l-lum għandu l-valur tiegħu, u li jiswa mhux ftit għall-iżvilupp akkademiku u popolari ta' lsienna—mertu li f'ilsna oħra għażel il-filologu mir-rumanzier u mill-poeta; lil Johnson minn Sir Walter Scott, lil Skeat minn Meredith fl-Ingliż, u lil Verga mill-Ascoli fit-Taljan, u fl-Ilsien Malti lil Ġan Anton Vassallo minn Dr. Stefano Zerafa u lil Ġużè Muscat Azzopardi minn Ġanni Vassallo—aħna għandna nsibu li Ġużè Galea fil-ħidma letterarja Maltija tiegħu, għandu ċertu mertu li ma jistax jibqa' moħbi fil-għajnejn ta' l-istudjużi ta' l-Istorja Letterarja Maltija.

Mertu ieħor kbir tal-ħidma ta' Ġużè Galea fil-Malti huwa

dak li għalkemm dejjem imgħobbi bix-xogħol tal-karika professjonali tiegħu li jeħodlu l-ħinijiet kollha tal-ġurnata, biex ma ngħidx ta' bil-lejl ukoll, huwa sab dejjem iż-żmien b'leħħa u sabar li ma bħalhom biex iħaddem il-pinna tiegħu fil-kitba Maltija, barra milli jilħaq max-xogħol ta' l-edizzjoni ta' l-organu tal-"Għaqda". Bħalma kont semmejt f'ċirkustanza oħra, Ġużè Galea huwa wieħed mill-eżempji rari ta' nies xjenzjati Maltin (kif ukoll naħseb ta' xjenzjati barranin) li taw ruħhom għal-letteratura. Ġużè Galea, bħala tabib, igħaqqad għalhekk fil-ħidma tiegħu letterarja l-isbaħ figura fl-istorja tal-letteratura Maltija fost nies xjenzjati Maltin, xi wħud tobba bħalu, bħalma huma Dr. Bonamico, Dr. Stefano Zerafa, it-tabib Lorenzo Manchè, Sir Temi Zammit, u sħabu ta' żmienu, il-mejjet u qatt minsi Ġużè Bonnici, Rużar Briffa u Manwel Agius.

Aħna, għalhekk, nieħdu b'idejn in-novellier u rumanzier tagħna, b'dik il-ħeġġa u ferħ ta' Maltin, kittieba u studjużi tal-Malti u nifirħulu bil-qalb kollha tal-ġieħ li lilu ngħata l-lum, ġieħ li jirrifletti wkoll l-ewwelnett fuq din l-Università li minnha huwa ħareġ bħala kittieb tal-Malti b'isem sabiħ mill-ewwel, imbagħad fuq l-ilsien Malti stess magħruf akkademikament bħala Lsien Letterarju, b'Kattedra f'din l-Università, u, nittamaw li bħalma, meta student universitarju, l-ewwel premju li kien ħa mill-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" 23 sena ilu, ġagħlu jissokta jmur il-quddiem fit-triq sabiħa tal-kitba narrativa Maltija, il-lum ukoll il-premju mogħti lilu, li jfakkarna fl-istess ħin fil-mertu tal-Kittieb veteran Ġużè Muscat Azzopardi, għandu jqawwilu qalbu biex jissokta jagħni, iżejjen u jorqom l-ilsien Malti b'xogħlijiet oħra tal-pinna tiegħu.

Traduzzjoni mill-Ingliż.

Diskors ta' l-Eċċellenza Tiegħu l-Gvernatur, Sir GERALD CREASY, K.C.M.G., O.B.E.

Naħseb li ħaġa xierqa ħafna li din iċ-ċerimonja ssir il-lum, il-ġurnata ta' meta twaqqfet il-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" 29 sena ilu, u nħoss li hu ta' ġieħ kbir għalija li l-lum ninsab hawnhekk fostkom u li ġejt mitlub biex nippreżenta lit-Tabib Ġużè Galea l-Medalja "Ġużè Muscat Azzopardi".

Jekk niftakar sewwa xi ħadd darba qal illi lsien ħaj huwa dejjem li jagħti l-ħajja lill-poplu. Bla dubju ta' xejn, il-"Għaqda

tal-Kittieba tal-Malti" jistħoqqilha l-aqwa ħajr u ferħ tagħna għax-xogħol ta' siwi mill-akbar li hi wettqet f'dawn l-aħħar tletin sena biex tat il-ħajja lill-Ilsien Malti u biex mexxiet u ħeġġet—kif qalilna tajjeb ħafna s-Sur Cremona—il-Qawmien letterarju tal-Lsien Malti. Dan ix-xogħol jistħoqqlu, u jien żgur li sejjer ikollu l-akbar għajnuna minn għand dawk kollha li għandhom għal qalbhom il-kawża tal-letteratura Maltija, ħalli b'hekk din il-letteratura tibqa' tikber u tistagħna u tkun għajn ta' ġmiel u ta' kobor għalina lkoll.

Il-lum aħna qed nagħtu gieħ lit-Tabib Galea għall-ħidma tiegħu f'dan il-kamp letterarju. Jien inqis li mhuwiex l-inqas wieħed fost il-ħafna nuqqasijiet li għandi illi jien ma nistax naqra x-xogħlijiet tiegħu kif inhuma miktuba fl-oriġinal, iżda dwar dawn ix-xogħlijiet smajt biżżejjed biex nista' nirrealizza kemm hi kbira u għanja l-kontribuzzjoni li hu għamel, u kemm tassew jistħoqqlu l-premju li hu ġie mogħti.

Issa għandi l-akbar pjaċir nippreżenta din il-medalja taddeheb, il-medalja "Ġużè Muscat Azzopardi", lit-Tabib Ġużè Galea, u magħha nagħtih minn qalbi l-ferħ tiegħi għal dak kollu li diġà wettaq u l-aħjar xewqat tiegħi għaż-żmien li ġej.

Diskors ta' IVO MUSCAT-AZZOPARDI, P.L., Delegat tal-Fundatur tal-Premju

Għal darba oħra qed nidher quddiemkom, ferħan imma kontra qalbi. Ferħan għax inħossni privileġġat li f'okkażjoni bħal din ġejt magħżul bħala wieħed fost il-ftit li se jitkellmu, imma kontra qalbi għax kont nippreferixxi li floki kien hawn ħija Gino, il-Fondatur ta' dan "il-Premju", li f'ismu qed nitkellem, u li ma jistax ikun hawn fostna għax jinsab imsiefer.

Għalhekk, immela, il-ftit kelmiet li se ngħidilkom miniex se ngħidhom bħala Segretarju tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti", li għaliha ġa kellimkom il-Viċi-President wisq denn tagħha, u anqas bħala bin Ġużè Muscat-Azzopardi li f'ismu twaqqaf dan il-Premju, imma sa nitkellem flok il-Fondatur ta' dan il-Premju u qabel xejn irrid inwieġeb mistoqsija li aktarx ħafna minnkom jixtiequ jistaqsuni. Il-għala din is-sena l-Midalja "Ġużè Muscat-Azzopardi" sa tingħata fl-14 ta' Novembru u mhux fl-4 ta' Awissu?

It-tweġiba hija din: Billi l-4 ta' Awissu, jum li fih miet

missier il-Fondatur jaħbat jum San Duminku, u wkoll jaħbat fl-eqqel tas-sajf, kif ukoll jaħbat l-1 ta' Settembru, jum li fih twieled Ġużè Muscat-Azzopardi, u f'din l-epoka ħafna nies interessati f'din il-għotja jkunu aktarx imsefrin, il-Fondatur iddeċieda li jbiddel id-data għal din ċ-ċerimonja f'dik ta' l-14 ta' Novembru, jum li fih twaqqfet il-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" li tista' tingħadd bħala l-aħħar biċċa xogħol ta' fejda li għamel Ġużè Muscat Azzopardi għall-Ilsien Malti u għal Malta.

Issa jiena naħseb li f'din l-okkażjoni tajjeb wieħed ifisser lis-Sinjuri hawn presenti u lil dawk kollha li jinteressaw ruħhom f'Ilsien Malti, Ilsien il-Gżira, u fl-isvilupp tal-Letteratura tiegħu, li meta ħija Gino ġieh il-ħsieb li jwaqqaf dan il-Premju biex jingħata ġieh lil xi bniedem li jkun ħadem għall-Ilsien Malti, li missieru, li hu missieri, tant kien iħobb u għalih ħadem għal 53 sena sħaħ, bla hedu, u bi ħrara u ħeġġa li ma bħalha, sakemm qafel għajnejh għal kollox, qatt ma għaddielu minn rasu li dan il-ġieh għandu jingħata biss lil xi Malti li jkun ta sa ċertu żmien, f'idejn il-Maltin, kotba sbieħ bil-Malti; imma li jista' jingħata wkoll lil xi bniedem li bil-ħidma tiegħu jkun safa' ta' ġid għall-ilsien Malti; f'kelma waħda fuq min jaqa' dan il-ġieh jista' jkun bniedem li qatt ma kiteb xejn bil-Malti; mhux biss, imma wkoll bniedem li mhux Malti u wkoll bniedem li qatt ma ra lil Malta b'għajnejh; u jien nassigurakom li mhiex ħaġa impossibbli—għalkemm mhiex wisq probabbli—li xi darba dan ma jsirx.

U dan qed ingħidulkom biex infehemkom li jekk il-keffa talmiżien ixxaqilbet in-naħa ta' Ġużè Galea, ifisser li Ġużè Galea ma għandux jidher quddiemkom biss bħala r-rumanzier wisq magħruf li ta lil-letteratura Maltija "Żmien l-Ispanjoli", "San Ġwann", jew "Raġel bil-Għaqal" u tant rumanzi u novelli sbieħ oħra, imma bħala dak il-bniedem li bis-"savior faire" tiegħu kellu l-ħila, fi żmenijiet ta' taħwid u twegħir politiku li nqala' ma' tul l-aħħar gwerra u warajha, għaraf iżomm l-Ilsien Malti f'dik it-triq imdawla b'vampa nar waħda, it-torċa tal-letteratura, torċa mixgħula minn xrara li ħarġet minn qalb u moħħ Ġużè Muscat-Azzopardi, u li wara, Dun Karm Psaila għaraf iżomm dejjem ħajja u mixgħula tajjeb sakemm għoġbu jgħaddiha f'idejn Ġużè Galea, li għalkemm mgħobbi bix-xogħol uffiċjali tiegħu, xogħol ta' l-akbar responsabbiltà, ma nesa qatt dmiru lejn Ilsien

Art twelidu u wera ruħu dejjem imħejji biex b'għaqlu jagħmel tarka kontra dawk l-irjieħ ħżiena li, ta' bil-fors, minn żmien għall-ieħor iqumu u jonfħu kontra kull dawl ħa jippruvaw jitfuh. Din hija s-solta taqbida bejn it-tajjeb u l-ħażin.

Ġużè Galea, mela, għandu prerogativi oħra barra minn dawk ta' kittieb u għal seba' snin sħaħ għaraf iżomm, dejjem lesta f'idu, il-ġarra taż-żejt biex malli jħoss u jara li l-baħar beda jitqanqal, araħ jitfa' f'wiċċ l-ilma ftit minn ta' ġo fiha ħa jraqqad il-qilla tal-mewġ. Lil Ġużè Galea nistgħu bla dubju xejn ngħodduh bħala xempju, is-simbolu tal-"Għaqda" fost il-Kittieba tal-Malti.

Dan il-ġieħ li l-lum waqa' fuqu mhux xi ħaġa kbira jew ġdida għal ħabib tagħna. Ġużè Galea, mogħni b'diplomi ta' studji universitarji kemm ta' Malta kif ukoll ta' barra, mogħni b'kavaljerat, mogħni b'titlu mogħti lilu mill-M.T. ir-Re, baqa' dejjem Ġużè Galea, il-mexxej għaqli, dejjem imħejji biex jagħti lil kulħadd dak li ħaqqu u, għalkemm b'sagrifiċċju mhux ċkejken, dejjem imħejji biex igħaddi sigħat sħaħ bil-pinna maltija f'idu, pinna nadifa f'idejn bniedem mimli dehen għax x'jiswa li jkollok id-dehen, bħalma kellu Voltaire u tant oħrajn, imbagħad ikollok il-pinna li tniġġes u tniggeż, u ssemmem?

Il-ġieħ għalhekk li l-lum lilu ġie mogħti bħala bniedem mogħni b'kelma li tikkonvinċi u mhux b'saħħa li tegħleb, u li ħadem għall-Malti għal snin sħaħ, wisq wisq qabel ma nħatar President tal-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti", hu ġieħ mistħoqq u j'A'la l-eżempju kbir tiegħu jifhmuh iż-żgħażagħ tagħna u l-imħabba tiegħu għall-Ilsien Malti u għal Malta, tkun imitata minn bosta li fosthom għad iridu jinsabu s-suċċessuri ta' Dun Karm Psaila, Ninu Cremona u Ġużè Galea.

Ħabib u Tabib, nifraħlek b'qalbi kollha f'isem ħija Gino u f'isem il-familja Muscat-Azzopardi.

Diskors tal-Kav. ĠUŻE' GALEA, M.B.E., M.D., D.P.H., Rebbieħ tal-Premju "Ġużè Muscat-Azzopardi"

Meta l-Manjifiku Rettur ta' din l-Università għarrafni f'isem il-Ġurija tal-"Premju Muscat Azzopardi" li din is-sena għażlu lili għal dan il-Premju, ingħidilkom is-sewwa, ma nafx jekk

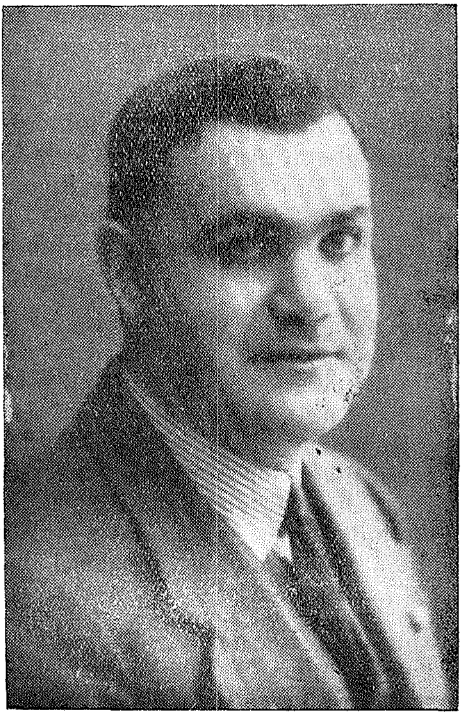

Il-Kav. G. Galea, M.B.E., M.D., D.P.H.

jiena fraħtx aktar milli stagħġibt.

Stagħġibt għax fost il-ħafna li jimmeritahom ix-xorti messet lili; jien l-ewwel wieħed li nagħraf kemm il-lum għandna f'Malta nies li għall-ħidma tagħhom b'riżq il-Malti jixirqilhom kull ġieħ; dawn in-nies, skulari, studjużi, letterati u skritturi, huma msemmijin u magħrufin mhux biss f'pajjiżna iżda barra minn Malta wkoll, isimhom jissemma kull fejn hemm ċentri kulturali u għalhekk bil-ħaqq kollu jistgħu jingħaddu man-nies kbar u tal-ġieh, iżda jiena nippretendi li f'ħaġa waħda m'iniex anqas minnhom: fl-imħabba tiegħi lejn l-Ilsien Malti u lejn dak kollu li jweġġah u jkabbar 'il Malta. Minn ċkuniti ħassejt ġibda kbira lejn l-ilsien tagħna u għożża għal-letteratura tiegħu; din il-ġibda u din l-għożża kibru miegħi u l-lum huma l-għaxqa ta' qalbi; jiena dejjem ħdimt u ħabrikt biex immexxi 'l quddiem il-letteratura Maltija u għal dan l-iskop jiena iddedikajt il-ħinijiet li kelli ħelsin mid-dmirijiet tiegħi professjonali.

Fil-waqt li stagħġibt jiena fraħt ukoll; l-ewwelnett fraħt għax hi ħaġa naturali li kull min jirċievi xi premju għandu jifraħ, u t-tieninett għax għalija dan il-premju għandu siwi speċjali; kull premju jista' jkollu bosta valuri u, għalija, din il-medalja għandha diversi valuri: għandha l-valur tagħha intrinsiku, il-

valur sentimentali u l-valur spiritwali. Fost dawn lanqas ta' importanza huwa l-valur intrinsiku.

Jiena ngħożż wisq il-valur sentimentali ta' din il-medalja għax hi tressaqni u tgħaqqadni ma' dak il-bniedem li kienet magħmula biex tfakkar ismu. Jiena dejjem kelli ammirazzjoni kbira lejn il-Kavalier Ġużè Muscat Azzopardi, dejjem ħassejt imħabba lejh u dejjem għożżejt il-memorja tiegħu; jiena lil Ġużè Muscat Azzopardi dejjem żammejtu bħala mudell ta' ċittadin Malti: raġel reliġjuż, patrijottiku u soċjevoli li fost il-bosta xogħlijiet li bihom kien imgħobbi kien isib il-ħin biex jiddedika ruħu għal xogħlijiet letterarji li jagħmlu ġieħ lil pajjiżu daqs kemm jagħmlu lilu nnifsu.

Il-Kavalier Ġużè Muscat Azzopardi huwa bir-raġun kollu magħdud bħala Missier tal-Letteratura Maltija u jien inqisu bħala missieri fil-kamp letterarju; hu li fetaħli għajnejja għall-ġmiel tal-letteratura in ġenerali u tal-Maltija b'mod speċjali; hu li ħajjarni nikteb bil-Malti, hu li għamilli l-ħila u l-qalb biex nagħti ruħi għall-kitba. Niftakar, kont għadni daqsxejn ta' student, kont mmur naraħ fl-istudju tiegħu li kellu Ħal Qormi u hu bil-ħlewwa u bis-sabar kien jagħtini d-dawl fuq il-kitba, igħallimni, iwissini, imexxini u jiftaħli moħħi; għalhekk għadni sal-lum meta naqra l-kotba tiegħu u meta nisma' episodji fuq ħajtu, qalbi tħeġġeġ b'entużjasmu kbir u għalhekk ukoll din il-medalja li tfakkar ismu għandha għalija valur sentimentali.

Iżda barra l-valur sentimentali din il-medalja għandha wkoll il-valur spiritwali, għax fil-kas tiegħi hi ġiet mogħtija għal merti letterarji. Daż-żmien il-letteratura ma titqiesx biss bħala espressjoni artistika u, wisq inqas, bħala mezz ta' mogħdija taż-żmien, imma l-letteratura l-lum titqies bħala espressjoni ta' dak kollu li hu nobbli, ta' dak li hu sabiħ, ta' dak li hu għoli, ta' dak li hu raffinat fil-ħajja tal-poplu; f'kelma waħda l-letteratura turi s-sura ta' ruħ il-poplu u għaldaqshekk hi l-espressjoni spiritwali ta' popolazzjoni u billi, bħalma għidt, din il-Medalja ġiet mogħtija lili għal merti letterarji, jiena nqisha bħala simbolu tal-ħajja ġdida u ta' l-aspirazzjonijiet spiritwali tagħna l-Maltin.

Hawn nixtieq infakkar isem il-fundatur ta' dan il-Premju, is-Sur Gino Muscat Azzopardi li, għalkemm ma jinsabx hawn fostna jiena żgur li kull min hawn f'din is-sala u mijiet ta' nies oħra li jafu b'din iċ-ċerimonja, kollha qegħdin jaħsbu fih u jfaħ-

ħruħ u jammirawh. Is-Sur Gino Muscat Azzopardi ħaqqu kull ġieħ u kull rikonoxximent għax bil-fondazzjoni ta' dan il-Premju hu għolla lil Malta għal-livell ta' pajjiżi oħra ċivilizzati.

Il-lum il-pajjiżi ċivilizzati qegħdin jagħtu importanza kbira lill-isvilupp intellettwali tagħhom u qegħdin jagħmlu minn kol-

L-E.T. il-Gvernatur qed jehmeż il-Medalja fuq sider il-Kav. Dr. Ċ. Galea.
(B'radd ta' ħajr lit-"Times of Malta").

lox biex iżidu u jinkoraġġixxu l-ħidma intellettwali, għax l-ħidma intellettwali hi patrimonju nazzjonali li jżid mhux ftit u jgħolli ħafna l-ġieħ tal-pajjiż. Il-lum hu magħruf li l-kobor ta' pajjiż ma jikkonsistix fl-estensjoni territorali jew fir-rikkezzi biss, iżda jiddependi ħafna mill-kontribut li dak il-pajjiż jagħmel għall-ġid ta' l-umanità. Hekk hemm ħafna pajjiżi, biċċa minnhom il-lum

spiċċaw, li għadhom imfaħħrin u miqjumin mhux għal kobor ta' l-artijiet tagħhom u lanqas għal għana li kellhom, iżda għall-ħidmiet artistiċi, letterarji, xjentifiċi u umanitarji li bihom seddqu ħajjet il-bnedmin. Għal din ir-raġuni n-nazzjonijiet ċivilizzati qegħdin jagħmlu mill-aħjar li jistgħu sabiex jinkoraġġixxu l-pajżani tagħhom biex jagħtu moħhom għal xogħlijiet kulturali, u qegħdin jagħmlu dan bilii jwaqqfu fondazzjonijiet, jagħtu premijiet u ħwejjeġ oħra biex iħajru u jagħmlu l-qalb lill-għorrief tagħhom. Għalhekk is-Sur Gino Muscat Azzopardi, meta waqqaf dan il-Premju f'Malta ġieb lil din il-Gżira bħal pajjiżi oħra, u għalhekk, narġa' ngħid, jisthoqqlu kull ġieh u hawn naħseb li nkun infisser ix-xewqa tagħkom u tal-Maltin kollha, meta nižžih ħajr u nitlob lil ħutu u lil qrabatu kollha biex iwasslulu l-ħajr u l-foħrija tagħna.

Issa nixtieq insemmilkom fuq idea li kellu f'rasu s-Sur Gino Muscat Azzopardi meta waqqaf din il-fondazzjoni; l-iskop tiegħu kien li din il-Medalja ma għandhiex titqies bħala l-inkoronazzjoni finali ta' karriera letterarja, iżda għandha titqies bħala mezz ta' inkoraġġiment u ta' ħajran għal ħidmiet aqwa u akbar fil-kamp artistiku, letterarju, xjentifiku u soċjali. Dawk li ħadu din il-Medalja jħossu li hemm min japprezza x-xogħlijiet tagħhom u għalhekk jinxtehtu aktar bil-qalb għal xogħlijiet oħra, u dawk li jistennew din il-Medalja jżidu u jkattru l-ħidmiet tagħhom u jagħmlu ħila għax jafu li hemm premju sabiħ u tal-ġieh imhejji għalihom.

Fl-aħħarnett irrid nižżi ħajr lilek, Eċċellenza, talli għoġbok tiġi tippresjedi din iċ-ċerimonja u bil-miġja tiegħek tkattar l-importanza u s-sinjifikat tagħha u fl-istess ħin tagħmel ġieh kbir lill-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" li organizzat din iċ-ċerimonja. Jiena wkoll nirringrazzjak bil-qalb kollha talli għoġbok tonorani billi tehmiżli b'idejk din il-Medalja fuq sidri. Irrid nižżi ħajr lilek ukoll, Eċċellenza Reverendissima, talli għoġbok tiġi tonorana u bil-presenza tiegħek hawn iżżid il-lustru u s-solennità ta' din iċ-ċerimonja, u lilek ukoll, Onorevoli Prim Ministru, irrid nižžik ħajr talli fost il-ħafna xogħol li bih tinsab imgħobbi, sibt il-ħin biex tiġi hawn magħna tagħmlilna l-qalb u tonorana u fl-istess ħin turi kemm il-Gvern għandu għal qalbu dak kollu li jiswa ta' ġid lil pajjiżna. Imbagħad irrid nirringrazzja wkoll lilkom, Onorevoli Sinjuri u ħbieb tiegħi, talli ġejtu hawn tonoraw-

ni bil-presenza tagħkom; din l-imġiba tagħkom hi ta' soddisfazzjon kbir għalija u jien ma ninsieha qatt. Għalhekk nispiċċa dawn il-kelmtejn tiegħi billi niżżiħajr lil kulħadd u billi naf li hawn ħafna fostna li qegħdin jaħdmu sħiħ għall-ġieh ta' Malta u ta' l-Ilsien Malti, nixtiqilhom kull suċċess u nawguralhom li ma jdumux ma jmisshom huma wkoll dan il-ġieh tal-"Premju Ġużè Muscat Azzopardi".